

Gedeputeerde Staten
Provinciale Staten van de Provincie Zeeland

 Postbus 6001
 4330 LA MIDDELBURG

onderwerp	kenmerk	behandeld door	verzonden
Financieel toezicht gemeenten 2020	19434653 		

Middelburg, 17 december 2019

Geachte voorzitter,

Met deze brief willen wij uw Staten informeren over de vorm van ons financieel toezicht in 2020 op de Zeeuwse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. In de brief is ook nader ingegaan op de tekorten in het sociaal domein.

Bij de bepaling van de vorm van toezicht is het van belang dat de (meerjaren)begroting structureel en reëel in evenwicht is. Regulier houden we repressief toezicht. Repressief toezicht betekent dat de begroting direct uitgevoerd kan worden. Wanneer uw begroting niet aan de wettelijke criteria voldoet is er sprake van preventief toezicht. Preventief toezicht betekent dat wij de begroting en de daaropvolgende wijzigingen eerst moeten goedkeuren voordat de gemeente deze kan uitvoeren. Deze vorm van toezicht is een uitzondering.

Bij brief van 2 april 2019 hebben wij de gemeenten door toezending van ons Nieuwe Gemeenschappelijk Financieel toezichtkader (GTK 2020) geïnformeerd over de wijze waarop wij invulling geven aan het financieel toezicht. In dezelfde brief hebben wij ook enkele specifieke elementen benoemd die een rol spelen bij de toetsing van de realiteit van de ramingen in uw begroting en meerjarenraming.

Na onderzoek van de ons toegezonden begrotingen 2020 en de jaarrekening 2018 van de 13 Zeeuwse gemeenten en 12 gemeenschappelijke regelingen zijn wij van oordeel dat de begroting 2020 van de gemeenten Borsele, Middelburg, Schouwen-Duiveland en Vlissingen niet structureel en reëel in evenwicht is. Ook is naar ons oordeel in de meerjarenraming (nog) niet aannemelijk gemaakt dat dit evenwicht uiterlijk in 2023 tot stand zal zijn gebracht. Wij hebben daarom besloten dat voor deze vier gemeenten voor het jaar 2020 sprake is van preventief toezicht. Het preventieve toezicht betekent dat:

- de begroting 2020 onze goedkeuring behoeft;
- zolang deze goedkeuring niet is verkregen, de gemeente, behalve in gevallen van dringende spoed, geen verplichtingen aan mag gaan zonder onze voorafgaande toestemming;
- begrotingswijzigingen onze goedkeuring behoeven.

Het preventieve toezicht is in beginsel het hele begrotingsjaar van kracht, maar er bestaat een mogelijkheid dat het preventieve toezicht gedurende het jaar te beëindigen. Hiervan kan sprake zijn als wij van oordeel zijn dat het structurele en reële evenwicht is hersteld bijvoorbeeld doordat de raad heeft besloten tot een concreet bezuinigingsplan.

De gemeenten Goes, Hulst, Kapelle, Noord-Beveland, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen, Tholen en Veere en de 12 gemeenschappelijke regelingen hebben een structureel en reëel sluitende begroting 2020 zodat voor die gemeenten en gemeenschappelijke regelingen kan worden volstaan met de lichte vorm van repressief toezicht.

Sociaal domein

De VZG heeft op 25 november jl. namens de Zeeuwse gemeenten een 'brandbrief tekorten sociaal domein Zeeuwse gemeenten' aan de Tweede kamer gezonden. De VZG pleit voor een extra structureel budget van € 45 miljoen voor de Zeeuwse gemeenten gezamenlijk. In perspectief: het kabinet heeft dit voorjaar besloten extra middelen toe te voegen aan het jeugdhulpbudget. In 2019 gaat het om € 420 miljoen en in 2020 en 2021 om jaarlijks € 300 miljoen. Van de € 300 miljoen voor 2020 komt ongeveer € 10 mln ten gunste van de gezamenlijke Zeeuwse gemeenten.

Vanwege tekorten op het BUIG-budget van 2018 en voorgaande jaren ontvangen Middelburg (€ 443.020) en Vlissingen (€ 864.198) een vangnet uitkering. Deze gemeenten hadden een tekort op de gebundelde uitkering dat groter was dan vijf procent.

Niet alleen op de jeugdzorg hebben gemeenten tekorten, ook op de Wmo zijn gemeenten afgelopen jaar (diep) de rode cijfers ingedoken. De verwachtingen voor volgend jaar zijn evenmin positief. Onder meer vanwege de aanzuigende werking van het abonnementstarief en de vergrijzing – en daarmee toenemende vraag naar ondersteuning – nemen de kosten toe. Ook stijgende tarieven, de toenemende kosten per cliënt en dalende rijksbijdragen stuwden de tekorten op de Wmo op. Gemeenten dekken de tekorten deels uit de reserve sociaal domein en de algemene reserves, maar dat is vaak onvoldoende. Diverse gemeenten zien zich genooddaakt (gemeentebreed) te bezuinigen. Ook wordt de ozb verhoogd.

Gevolgen tekorten

De Zeeuwse gemeenten hebben gezamenlijk in totaal een taakstelling Jeugdhulp in de begroting 2020-2023 opgenomen van € 10 miljoen in 2020 oplopend tot € 21 miljoen (structureel) in 2023.

Uitgaande van het door de VZG opgevoerde tekort van € 45 miljoen minus de door de gemeente opgevoerde taakstellingen ad € 21 miljoen voor Jeugdhulp en het feit dat 9 van de dertien gemeenten de tekorten hebben opgevangen binnen een sluitende begroting moet er sprake zijn van verdringing van andere uitgaven. In welke orde is afhankelijk van de mate waarin de gemeente ter compensatie de belastinginkomsten heeft verhoogd en in hoeverre is ingeteerd op de reserves. Er is momenteel nog geen sluitend overzicht van alle kosten en baten voor het sociaal domein omdat deze informatie niet direct uit de begrotingen is te halen. De gemeenten moeten hiervoor extra inzicht bieden in bijvoorbeeld de toerekening van de overhead en de verdeling van de algemene uitkering.

Onze inschatting is dat de tekorten tot en met 2018 nog redelijk binnen het sociaal domein (incl. de daarvoor eerder gevormde reserves) zijn opgevangen maar dat er dit jaar (2019) een omslag heeft plaatsgevonden. Als de tekorten niet teruggedrongen worden zal dit een grote impact hebben op het algemene voorzieningenniveau, de belastingdruk en de mate waarin gemeenten als co-financier kunnen bijdragen aan de uitvoering van het Interbestuurlijk programma. Deze waarschuwing is ook opgenomen in bijgaande brief aan de minister van BZK (afschrift aan minister VWS en VZG) met de aankondiging dat er 4 van de 13 Zeeuwse gemeenten onder preventief begrotingstoezicht zijn geplaatst als gevolg van tekorten in het sociaal domein.

Voor een nadere analyse willen we samen met de VZG de onderbouwing van de tekorten ad € 45 miljoen ophalen bij de gemeenten. Tezamen met de uitkomsten van de landelijke enquête van provincies en BZK naar de uitvoering van de decentralisaties kunnen we dan in maart 2020 een completer beeld presenteren inclusief de eerste uitkomsten van onderstaand onderzoek naar de landelijke herverdeling van gelden.

Er worden momenteel de volgende onderzoeken uitgevoerd:

- nieuwe verdeling van de bestaande gelden voor het sociaal domein;
- nieuwe verdeelvoorstellen voor o.a. de clusters veiligheid, onderwijs, infrastructuur en gebiedsontwikkeling, sport en cultuur.

Over de nieuwe verdelingen wordt in de meicirculaire 2020 gecommuniceerd. Gemeenten zullen naar verwachting begin 2020 al worden geïnformeerd. De nieuwe verdeling gaat in per 2021.

- naar de besteding jeugdhulpgeld;
- naar de toereikendheid van het macrobudget.

Dit onderzoek moet eind 2020 zijn afgerond, zodat de uitkomsten tijdig voor de formatie van het volgende kabinet beschikbaar zijn. De uitkomsten van dit onderzoek zijn van belang voor de vraag of de tijdelijk beschikbare extra middelen (€ 1 miljard voor 2019 t/m 2021) in 2022 en verder structureel worden.

De uitkomsten van alle bovenstaande onderzoeken zijn nog ongewis en kunnen zowel positief als negatief uitpakken voor de Zeeuwse gemeenten.

Wij zullen uw Staten dit voorjaar informeren over de uitkomsten van onze nadere analyse en de uitkomsten van de landelijke onderzoeken.

Met vriendelijke groet,
gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris